

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.24>

POZYTYWNE ZAGRANICZNE DOŚWIADCZENIA W ZAKRESIE REGULACJI PRAWNYCH BEZPIECZEŃSTWA INFORMACJI W ZAKRESIE SĄDOWNICTWA GOSPODARCZEGO

Larysa Sokurenko

studentka

Prywatnej Spółki Akcyjnej „Uczelnia „Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem” (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-7112-660X

Sokurenko@gmail.com

Adnotacja. W artykule przeanalizowano specyfikę regulacji prawnych dotyczących bezpieczeństwa informacji w sądownictwie gospodarczym w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Zbadano podstawowe normy prawa poszczególnych krajów dotyczące tematu badań. Sformułowano kierunki zdobywania pozytywnych doświadczeń zagranicznych w krajowym prawie bezpieczeństwa informacji w zakresie sądownictwa gospodarczego. Stwierdzono, że specyfika regulacji prawnych bezpieczeństwa informacji w sferze sądownictwa gospodarczego w obcych państwach jest taka, która znacznie komplikuje pożyczanie ich pozytywnych doświadczeń na Ukrainie. Przede wszystkim zwracamy uwagę na fakt, że systemy sądownictwa elektronicznego w każdym z państw są inne. Podobnie różnią się normy regulujące ich funkcjonowanie, a także formy, w których takie normy zostały zapisane. Dlatego, pomimo niedoskonałości bezpieczeństwa informacji w zakresie sądownictwa gospodarczego na Ukrainie, przy poprawie jego regulacji prawnych, ustawodawca krajowy powinien przede wszystkim opierać się na specyfice krajowego systemu sądownictwa elektronicznego.

Słowa kluczowe: doświadczenia zagraniczne, regulacje prawne, bezpieczeństwo informacji, sądownictwo gospodarcze, gospodarcze prawo procesowe.

POSITIVE FOREIGN EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF INFORMATION SECURITY IN THE FIELD OF ECONOMIC JUDICIARY

Larysa Sokurenko

Applicant

Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-7112-660X

Sokurenko@gmail.com

Abstract. In the article the specifics of legal regulation of information security in the field of commercial litigation in the United States and the United Kingdom are analyzed. The basic norms of the legislation of the corresponding countries on a research subject are investigated. The directions of borrowing positive foreign experience into the national legislation on information security in the field of commercial litigation are formulated. It is concluded that the specifics of the legal regulation of information security in the field of commercial litigation in foreign countries is such that significantly complicates the borrowing of their positive experience in Ukraine. First of all, let's pay attention to the fact that the systems of electronic justice in each of the states are different. The norms that regulate their functioning are also different, as well as the forms in which such norms were enshrined. That is why, despite the imperfection of information security in the field of commercial justice in Ukraine, in improving its legal regulation, the domestic legislator should rely primarily on the specifics of the domestic system of electronic justice.

Key words: foreign experience, legal regulation, information security, economic litigation, economic procedural legislation.

ПОЗИТИВНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Лариса Сокурєнко

здобувач

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-7112-660X

Sokurenko@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано специфіку правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства в США й у Великобританії. Досліджено основні норми законодавства відповідних країн за темою дослідження. Сформульовано напрями запозичення позитивного зарубіжного досвіду в національне законодавство про інформаційну безпеку у сфері господарського судочинства. Зроблено висновок, що специфіка

правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства в зарубіжних державах є такою, яка значно ускладнює запозичення їхнього позитивного досвіду в Україну. Передусім звернемо увагу на те, що системи електронного судочинства в кожній із держав відрізняються. Так само відрізняються і норми, які урегульовують їхнє функціонування, а також форми, в яких такі норми були закріплені. Саме тому, не зважаючи на недосконалість інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства в Україні, під час удосконалення її правового регулювання вітчизняному законодавцю варто передусім спиратись на специфіку вітчизняної системи електронного судочинства.

Ключові слова: зарубіжний досвід, правове регулювання, інформаційна безпека, господарське судочинство, господарське процесуальне законодавство.

Вступ. Після Революції гідності вітчизняний законодавець під час реформування суспільного життя в Україні почав широко використовувати позитивний зарубіжний досвід. Якщо на початкових етапах після проголошення незалежності орієнтиром у законодавчій діяльності для нашої держави слугувала Російська Федерація, то після анексії українських територій і прояву військової агресії на сході України вітчизняний законодавець все частіше звертає увагу на досвід реформування різноманітних сфер нашими західними партнерами. Інформаційна сфера є такою, що прогресує дуже стрімко, а тому за останні десятиліття вона трансформувалась на окремі складові частини, кожна з яких потребує забезпечення безпеки з урахуванням специфіки її функціонування. У зв'язку із цим проблема правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства як складової частини інформаційної безпеки судочинства й інформаційної безпеки держави в цілому натеper постала доволі гостро, адже Україна постійно стикається з різноманітними викликами. Як свідчить світовий досвід, навіть сайт Європейського суду з прав людини може зазнавати кібератак (A cyberattack was committed on the ECtHR website, 2020), тому в умовах, коли українське суспільство постійно зазнає загроз, пов'язаних із військовою агресією Росії, інформаційна безпека господарського судочинства має бути забезпеченою належним чином.

Основна частина. У сучасному зарубіжному законодавстві питання, якими судами мають розглядатись господарські спори, розв'язується по-різному. По суті, існує дві моделі: одні держави створюють суди спеціальної юрисдикції, уповноважені розглядати економічні справи, а в інших державах господарські спори підпорядковані судам загальної юрисдикції. Перша модель є характерною, зокрема, для держав, які раніше входили до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік, а саме для Азербайджанської республіки, Республіки Білорусь, Республіки Вірменія, Республіки Грузія, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Латвії, Литовської Республіки й, звичайно, для України. Утім, більшість розвинених країн світу, серед яких Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, країни Європейського Союзу, обрали саме другу модель. Не зважаючи на те, що господарське судочинство в таких державах фактично відсутнє, а розгляд господарських спорів підпорядкований судам загальної юрисдикції, досвід таких держав у питанні правового регулювання інформаційної безпеки судочинства може бути корисним для України.

Актуальність дослідження позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства зумовлена тим, що Українська держава здійснює перманентний пошук нових засобів і методів для вдосконалення правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства. Необхідність використання сучасних форм і методів державного управління за забезпечення інформаційної безпеки господарського судочинства можна пояснити потребою у своєчасному реагуванні на регулярні загрози політичного, економічного й військового характеру. Утім, в умовах, коли правове регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства здійснюється великою кількістю нормативно-правових актів, серед яких Конституція України, Господарський процесуальний кодекс України, Закони України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР, «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII, «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05 липня 1994 року № 80/94-ВР, і водночас наявні правові механізми не досконалі, наша держава не може гарантувати забезпечення інформаційної безпеки в цій сфері на належному рівні. Саме тому, на нашу думку, важливо проаналізувати досвід тих держав світу, в яких було створено ефективну систему забезпечення інформаційної безпеки судочинства, й визначити напрями, за якими Україна могла б запозичити певні позитивні аспекти. Відповідно, серед країн, позитивний досвід яких доцільно дослідити в рамках нашого дослідження, ми виділили Сполучені Штати Америки й Велику Британію. Сполучені Штати Америки є державою, в якій електронне судочинство зародилось ще наприкінці 80-х років ХХ століття, а тому ця держава має багатий досвід у регламентації інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства. Також, на нашу думку, вітчизняному законодавцю було б доцільно звернути увагу й на досвід впровадження електронного судочинства Великої Британії.

Дослідження позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання інформаційної безпеки здійснювалось у працях таких науковців, як В.В. Антонюк, Л.В. Буга, О.В. Головченко, Б.А. Заплотинський, І.Г. Каланча, Б.А. Кормич, М.Б. Кравчик, Н.В. Кушакова-Костицька, Є.І. Лапінська, С.О. Лисенко, О.О. Лов'як, В.Т. Маляренко, О.В. Олійник, В.М. Панченко, В.С. Сідак, І.О. Чернухін та інші вчені. Загалом кількість таких робіт досить велика, але водночас вітчизняні дослідники фактично не звертають увагу на перспективи запозичення зарубіжного досвіду для вдосконалення правового регулювання інформаційної безпеки у сфері судочинства, в тому числі й господарського. А тому здійснення аналізу позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства важливе для нашого дослідження.

Так, однією з держав, чий досвід у правовому регулюванні інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства варто дослідити насамперед, є Сполучені Штати Америки. Актуальність розгляду позитивного зарубіжного досвіду цієї держави за досліджуваним нами питанням зумовлена такими аспектами:

– по-перше, електронне судочинство в США зародилось ще наприкінці 80-х років ХХ століття та на постійній основі функціонує вже близько трьох десятиків років. Для порівняння, в Україні Концепція «Електронний суд» була розроблена лише у 2012 році Державним підприємством «Інформаційні судові системи» (The concept of the electronic court of Ukraine, 2012), а впровадження електронного судочинства в нашій державі фактично відбувається зараз, адже Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система на тепер функціонує не в повному обсязі, а завершення її впровадження заплановане лише на 2023 рік (The concept of building a unified judicial information and telecommunications system, 2019). Отже, в такому контексті зробимо висновок, що Сполучені Штати Америки можуть стати прекрасним прикладом для України в питанні правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства, адже ті системи, які в США функціонують вже декілька десятиліть, в Україні лише впроваджуються;

– по-друге, в судочинстві Сполучених Штатів Америки існує дві електронні системи, що забезпечують електронне судочинство: «Відкритий доступ до судових електронних звітів» (Public Access to Court Electronic Records), яка є подібною до українського Єдиного державного реєстру судових рішень, і CM/ECF, яка слугує для подання документів до суду й функціонал якої близький до «Електронного суду», який наразі впроваджується в Україні. Враховуючи, що в технологічному аспекті інформаційне забезпечення господарського судочинства в США й в Україні подібне, на нашу думку, вибір саме цієї країни для аналізу її досвіду актуальний;

– по-третє, Сполучені Штати Америки розглядаються в науковій літературі як країна з найрозвинутішою системою захисту інформаційного простору, а її інформаційне законодавство – як найкращий приклад та орієнтир у сфері інформаційної безпеки.

Так, як і в Україні, під час розв'язання господарських спорів у судочинстві Сполучених Штатів Америки для систематизації судових документів, а також для необмеженого доступу до них усіх охочих, які потребують швидкого й безперешкодного доступу до документів для розв'язання справи, функціонують електронні системи, які забезпечують електронне судочинство. Під час розгляду господарських спорів у федеральних судах США електронне забезпечення правосуддя здійснюється у формах електронної публікації “e-posting” і системи подачі судових документів в електронному вигляді “e-filing”. І саме захист інформації в них нас цікавить насамперед у контексті пошуку позитивного досвіду правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства.

В американській юридичній практиці існує дві електронні системи, що забезпечують “e-posting” та “e-filing”, і, відповідно, які використовуються під час розгляду господарських спорів. Першою серед них є система електронної публікації судових файлів «Відкритий доступ до судових електронних звітів» (Public Access to Court Electronic Records – PACER), яка функціонує з 1988 року й забезпечує “e-posting” (Holovchenko, 2010: 24). Системою зі схожим, проте дещо вужчим функціоналом в Україні є Єдиний державний реєстр судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua>).

Система PACER являє собою базу даних судових документів і супутніх матеріалів судових справ, доступ до якої має кожний охочий за допомогою мережі «Інтернет». Вона дозволяє її користувачам, зокрема, отримувати інформацію про судовий документ чи переглядати календар призначених судових засідань. У системі PACER зберігається інформація про позовні заяви, про справу (предмет і ціна позову, номер справи, учасники засідання, в якій стадії розгляду перебуває справа); рішення та постанови суду; календар призначених до розгляду й розглянутих справ (Zaplotynskiy, 2018: 27). Відповідно, пошук у системі може здійснюватися за такими запитамі, як вид справи, дата пред'явлення позовної заяви, прізвище судді тощо. Кожен федеральний суд веде власну базу даних зі своїми справами й щоденно оновлює інформацію в PACER. Для того, щоб отримати інформацію про той чи інший судовий документ чи його зразок, користувач системи має зареєструватися у ній, ввести номер потрібної справи, прізвище судді, позивача, відповідача або скористатися пошуком за іншими категоріями. Користування системою платне: перегляд, копіювання або друк однієї сторінки документа коштує 0,08 долара США, але водночас плата не може становити понад 2,4 долара США за один документ. Плата стягується лише в разі здійснення операцій протягом року на суму понад 10 доларів. А тому, по суті, для більшості громадян користування PACER безплатне (Holovchenko, 2010: 24). Ураховуючи те, що інформація в цій системі відкрита, вона не потребує додаткового захисту, окрім технічного й технологічного, який захистить її від внесення змін чи знищення, а використати чи оприлюднити таку інформацію в будь-якому випадку може кожен охочий.

Іншою системою, яка функціонує з 2001 року в судочинстві Сполучених Штатів Америки, є система «Управління справою / Електронна справа» (Case Management / Electronic Case Files, далі – CM/ECF), яка забезпечує “e-filing” і слугує для подання процесуальних та інших документів до суду (Zaplotynskiy, 2018: 27). Аналогом CM/ECF у господарському судочинстві нашої держави є підсистема «Електронний суд» як складова частина Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Доступ до CM/ECF, як і до «Електронного суду», здійснюється через мережу «Інтернет» і не вимагає жодного спеціального програмного забезпечення. На відміну від PACER, CM/ECF не відкрита, а являє собою особистий кабінет, тож така система потребує захисту інформації, яка зберігається в ній. Передусім такий захист забезпечується тим, що користувач системи CM/ECF не може зареєструватися у ній самостійно, а логін і пароль користувачеві надає федеральний суд. Логін (user id) замінює електронний підпис на документі, а його

використання врегульовується нормами спеціального законодавства (Holovchenko, 2010: 24). У такому контексті зазначимо, що реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі України простіша, адже, як передбачають положення статті 6 Господарського процесуального кодексу України (Commercial Procedural Code of Ukraine, 1991), для користування цією системою необхідна реєстрація офіційної електронної адреси в системі й використання власного електронного цифрового підпису. Ураховуючи порядок отримання електронного цифрового підпису, а також те, які документи для цього подає заявник, вважаємо, що в такому контексті інформація в СМ/ECF і в «Електронному суді» однаково захищена.

Відмінності між американською та українською моделями забезпечення інформаційної безпеки в таких системах наявні в тому, яким чином здійснюється захист інформації, яка зберігається в СМ/ECF, і такий досвід, на нашу думку, потребує уваги. У Сполучених Штатах Америки позовні й інші заяви, скарги й інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до федерального суду в господарських спорах, надаються в електронній формі. Так, оскільки більшість документів у Сполучених Штатах Америки подаються до судів саме в електронній формі, для того, щоб подати такі документи в паперовій формі, позивач має аргументувати причину використання саме такої форми. Наприклад, такою причиною може бути конфіденційність інформації, яка міститься в документі. Тому з метою збереження документів, які містять відомості, що не підлягають розголошенню, такі документи подаються в письмовій формі й зберігаються в системах у спеціальному форматі Adobe Portable Document (.pdf), що забезпечує їх від зміни або знищення, а також зберігає розбивку на сторінки незалежно від виду комп'ютера, операційної системи чи програми, якою відкривається такий документ (Kalancha, 2015: 225). Іншими словами, в судах зберігаються паперові оригінали документів, які не підлягають розголошенню, що забезпечує їх від знищення в разі несанкціонованого втручання в роботу СМ/ECF, а внесення змін до таких документів неможливе, враховуючи специфіку формату Adobe Portable Document (.pdf). Такий досвід, на нашу думку, потребує запозичення вітчизняним законодавцем.

Окрім цього, відповідно до EGovernment Act 2002 (EGovernment Act of 2002), в електронних документах із метою забезпечення інформаційної безпеки здійснюється знеособлення процесуальних документів, тобто маскування ряду даних, які не можуть бути розголошені відповідно до вимог законодавства, таких як персональні дані учасників судового засідання, банківські рахунки, дати народжень, домашня адреса тощо (Zaplotynskiy, 2018: 27). Утім, у такому контексті відзначимо, що відповідна норма наявна й у змісті Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень (On approval of the Procedure for maintaining the Unified State Register of Court Decisions, 2018), тобто такий досвід вже наразі реалізований вітчизняним законодавцем.

Отже, проаналізувавши позитивний досвід Сполучених Штатів Америки щодо правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства, зробимо висновок, що корисним для України може стати досвід щодо встановлення обов'язку позивача подавати паперові оригінали документів, які не підлягають розголошенню, що забезпечить їх від зміни або знищення. Для реалізації цього досвіду пропонуємо внести зміни до частини 8 статті 6 Господарського процесуального кодексу України (Commercial Procedural Code of Ukraine, 1991). На нашу думку, її абзаци 1, 2 й 3 необхідно сформулювати таким чином:

«<...> 8. Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі.

Виключно в паперовій формі подаються до суду документи, які містять:

- 1) таємну чи іншу інформацію, що охороняється законом;
- 2) інформацію, яка може порушити захист особистого чи сімейного життя людини;
- 3) комерційну таємницю;
- 4) державну таємницю;
- 5) інші документи, інформаційну безпеку яких особа бажає забезпечити.

Документи, які подаються до суду виключно в паперовій формі, переводяться в електронну форму структурним підрозділом, відповідальним за прийняття та реєстрацію документів, і реєструються в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі «...».

Також відповідна зміна має бути внесена до змісту Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України (On approval of the Instruction on record keeping in local and appellate courts of Ukraine, 2019), яка наразі не містить норм, які урегульовують переведення документів, отриманих судом, із паперової в електронну форму, хоча на практиці така діяльність реально здійснюється канцеляріями судів. Для цього пропонуємо доповнити пункт 2 частини II «Приймання та реєстрація документів» цього нормативно-правового акту абзацом 7. Під час формування його змісту звернемо увагу на те, що в такому нормативно-правовому акті, як і в Законі України «Про судоустрій і статус судів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII (On the judiciary and the status of judges, 2016), вживається термін «АСДС» в розумінні автоматизованої системи документообігу судів до початку функціонування повної версії Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, тому в нормі, що пропонується нами, використаємо формулювання «АСДС». Така норма, на нашу думку, повинна мати такий вигляд:

«<...> У разі отримання документів, які подаються до суду виключно в паперовій формі, канцелярія повинна забезпечити їх переведення в електронну форму та їхню реєстрацію в АСДС».

Окрім того, в Положенні про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, яке ще не прийнято натепер, варто буде закріпити норму, яка передбачатиме обов'язок канцелярії господарського суду зберігати такі документи в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в спеціальному форматі Adobe Portable Document (.pdf), що забезпечить їх від зміни. Така норма може мати такий вигляд:

«Документи, які подаються до суду виключно в паперовій формі, переводяться в електронну форму структурним підрозділом, відповідальним за прийняття та реєстрацію документів, і реєструються в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі у форматі *.pdf*».

Наприклад, у контексті досвіду європейських держав відзначимо досвід Великої Британії, який є корисним у технологічних аспектах. Досвід Великої Британії корисний для України з таких причин:

- по-перше, в цілому Велика Британія є однією з держав, досвід якої в будь-якій зі сфер державного управління аналізується вітчизняними дослідниками насамперед;

- по-друге, система електронного судочинства у Великій Британії була запроваджена, як і в Україні, порівняно нещодавно – у 2009 році, й натеper інформаційне забезпечення господарського судочинства в цій державі електронне;

- по-третє, дуже довго Велика Британія мала ті ж самі бюрократичні проблеми, що й Україна – завантаженість судів, надмірний документообіг, і натеper такі проблеми в цій державі розв'язані.

Так, окремі елементи електронного судочинства у Великій Британії почали запроваджуватись у цій державі ще у 80-х роках минулого століття, втім, електронна подача документів до суду в тестовому режимі стала можливою, лише починаючи із червня 2009 року в Адміралтейському (морському) (Admiralty court) і Торговому судах (Commercial Court), Лондонському Промисловому й Торговому суді при Королівському суді (Commercial and London Mercantile Courts at the Royal Court of Justice) (Zaplotynskyi, 2018: 28). Порівнюючи з Україною, звичайно, в нашій державі така система була запроваджена значно пізніше, адже експлуатація підсистеми «Електронний суд» у тестовому режимі в нашій державі була розпочата відповідно до наказу Державної судової адміністрації України № 628 «Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах» (On testing the subsystem “Electronic Court” in local and appellate courts, 2018) лише, починаючи від 22 грудня 2018 року. Утім, якщо порівнювати, наприклад, зі Сполученими Штатами Америки, в яких елементи електронного судочинства функціонують із 1988 року, то, звичайно, запровадження електронного судочинства у Великій Британії дійсно є пізнім.

З 2016 року в судах Англії функціонують «цифрові зали судових засідань». Це означає, що сторони судового процесу й свідки отримали можливість брати участь у засіданнях дистанційно, за допомогою онлайн-зв'язку. Як відзначає О.В. Бринцев, запровадження електронного судочинства у Великій Британії мало не лише практичне значення, але й сприяло повнішому встановленню обставин справ під час таких онлайн-засідань. Наприклад, завдяки цій реформі жертви більше не зобов'язані зустрічатись зі злочинцем, і тому дистанційна участь дозволила потерпілим краще згадувати обставини подій, що розглядається (це стосується передусім жертв сексуальних злочинів) (Bryntsev, 2016: 12). І водночас запровадження електронного судочинства було важливим кроком у боротьбі з бюрократією. І.Г. Каланча наводить у своїй праці слова Міністра юстиції Великої Британії Даміана Гріна, який зазначав, що до запровадження електронного судочинства щороку судами Англії та Королівською прокурорською службою використовувалось понад 160 мільйонів аркушів паперу (Kalancha, 2015: 227). Після запровадження безпаперового документообігу в судах судді, присяжні, прокурори, адвокати отримали можливість надавати й отримувати всю необхідну інформацію в електронній формі завдяки системі “Transforming Through Technology”, яка на відміну від «Електронного суду» в Україні поширює свою дію і на поліцію, Королівську службу переслідувань та інші установи системи кримінального правосуддя.

Як і в Сполучених Штатах Америки й Канаді, у Великій Британії подача документів здійснюється паралельно в паперовій та електронній формі (у форматі “.pdf”) (Zaplotynskyi, 2018: 28). Відповідні зміни до чинного законодавства України вже були раніше запропоновані нами в роботі. Застарілу «паперову» систему замінено на цифрові екрани, на яких захист та обвинувачення подають докази, в тому числі з камер відеоспостереження, інші відео- й аудіодокази. Незначні правопорушення, такі як ухилення від сплати ліцензійного телебачення чи незначні порушення правил дорожнього руху, розглядаються поза межами залів судових засідань. Впроваджено такі системи, як “Track My Crime” («Відстеження мого злочину»), яка дозволяє потерпілим перевірити хід їхньої справи онлайн (Kalancha, 2015: 227). У контексті правового регулювання інформаційної безпеки господарського судочинства досвід Великої Британії проблематичніше запозичити. Відзначимо те, що в цій державі, як і в Сполучених Штатах Америки, конфіденційна інформація передається до суду в паперовій, а не електронній формі (Zaplotynskyi, 2018: 28-29). Водночас недоліком у порівнянні із системою США є те, що у Великій Британії відсутня система, аналогічна до американської системи PACER, тому для запиту електронної копії необхідно звернутися безпосередньо до відповідного суду.

У Великій Британії спеціалізованими судовими органами, які здійснюють правосуддя в господарських відносинах, є Торгові суди (Commercial Court) і Лондонський Промисловий і Торговий суд при Королівському суді (Commercial and London Mercantile Courts at the Royal Court of Justice), втім, на відміну від України, в якій було прийнято Господарський процесуальний кодекс України (Commercial Procedural Code of Ukraine, 1991) для визначення спеціального порядку розгляду таких спорів, правове регулювання діяльності «господарських» судів у Великій Британії здійснюється за допомогою Правил цивільного судочинства (Civil Procedure Rules, 1998). Відповідно, цим самим нормативно-правовим актом урегулюються і питання інформаційної безпеки господарського судочинства. Наприклад, статтею 18.2 встановлено обмеження щодо поширення інформації, яка стала відома сторонам у процесі розгляду справи. Передбачено, що суддя може встановити заборону поширення інформації, наданої сторонами. Згідно із цією заборонаю така інформація не може використовуватись для будь-яких цілей, окрім тих, що стосуються провадження, в якому ця інформація надається.

Також, на нашу думку, в контексті дослідження правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства важливі положення частини 31 Правил цивільного судочинства (Civil Procedure Rules, 1998), якими урегульовано питання щодо безпеки інформації, яку мають надати суду сторони судового провадження та яка не підлягає оприлюдненню. Зокрема, статтею 31.6 Правил цивільного судочинства (Civil Procedure Rules, 1998) встановлено перелік інформації, оприлюднення якої відбувається за стандартною процедурою – це, наприклад, документи, на які сторона посилається для аргументації власної позиції в спорі. І водночас статтею 31.8 цього ж нормативно-правового акту підкреслюється, що обов'язок оприлюднення такої інформації поширюється лише на ті документи, які є в наявності в сторони судового провадження, тобто перебувають в її фізичному володінні. Вони мають перебувати в її володінні, або ж, наприклад, така особа має право робити копії з таких документів. Тому в разі наявності в сторони таких документів інша сторона може вимагати розкриття такої інформації за стандартною процедурою. Якщо особа не бажає оприлюднювати інформацію, аргументувавши це можливою шкодою, яку це може завдати суспільним інтересам, вона відповідно до статті 31.19 Правил цивільного судочинства (Civil Procedure Rules, 1998) може оскаржити розголошення таких відомостей.

У такому контексті зробимо висновок про те, що вже натеper в умовах часткового запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи вітчизняна система інформаційного забезпечення господарського судочинства є не менш досконалою, ніж британська. Також привертає увагу те, що правове регулювання питань застосування автоматизованих інформаційних систем у судах Великобританії поки здійснюється на базі загальних правил і локальних актів. Своєю чергою в Україні такі питання врегульовуються на законодавчому рівні: в положеннях Конституції України, Господарського процесуального кодексу України, Законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР, «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII, «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05 липня 1994 року № 80/94-ВР тощо. Тобто в такому контексті вітчизняне правове регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства, на нашу думку, досконаліше, ніж британське.

Висновки. Підсумовуючи дослідження правового регулювання інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства в зарубіжних державах, зробимо висновок, що специфіка сфери є такою, яка значно ускладнює запозичення їхнього позитивного досвіду в Україну. Передусім звернемо увагу на те, що системи електронного судочинства в кожній із держав відрізняються. Так само відрізняються і норми, які урегульовують їхнє функціонування, а також форми, в яких такі норми були закріплені. Саме тому, не зважаючи на недосконалість інформаційної безпеки у сфері господарського судочинства в Україні, під час удосконалення її правового регулювання вітчизняному законодавцю варто насамперед спиратись на специфіку вітчизняної системи електронного судочинства.

Список використаних джерел:

1. Бринцев О.В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи : монографія. Харків : Право, 2016. 72 с.
2. Головченко О.В. Електронне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Державної судової адміністрації України*. 2010. №1 (14). С. 23–25.
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
4. Заплотинський Б.А. Електронне судочинство. Конспект лекцій. Кафедра менеджменту та інформаційних технологій КІВтаП НУ «ОЮА», 2018. 84 с.
5. Каланча І.Г. Міжнародний досвід використання електронного сегменту в кримінальній процесуальній діяльності суду. *Jurnalul uridic national: teorie și practică*. 2015. № 6 (16). С. 224–228.
6. Концепція електронного суду України : розроблена ДП «Інформаційні судові системи». Київ, 2012. 30 с. URL: https://ukbs.org.ua/files/koncept_digital_ukr.pdf (дата звернення: 26.02.2020).
7. Концепція побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Наказ Державної судової адміністрації України від 07 листопада 2019 р. № 1096 / Державна судова адміністрація України. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/ЕСІТС_Conceptia.pdf.
8. На сайт ЄСПЛ скоїли кібератаку. *Укрінформ* : вебсайт. 23 грудня 2020 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3159915-na-sajt-espl-skoili-kiberataku.html> (дата звернення: 26.02.2020).
9. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України : Наказ ДСА України від 20 серпня 2019 р. № 814. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text/>
10. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень : Рішення Вищої ради правосуддя від 19 квітня 2018 р. № 1200/0/15-18 / Вища рада правосуддя. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1200910-18#Text>.
11. Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах : Наказ Державної судової адміністрації України від 22 грудня 2018 р. № 628 / Державна судова адміністрація України. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/628_18.pdf.
12. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст.545.
13. EGovernment Act of 2002. Public Law 107–347. Dec. 17 2002. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-107publ347/pdf/PLAW-107publ347.pdf> (дата звернення: 26.02.2020).
14. The Civil Procedure Rules 1998. 1998 No. 3132 (L. 17). URL: <https://www.legislation.gov.uk/uk/si/1998/3132/contents> (дата звернення: 19.02.2020).

References:

1. Bryntsev O.V. (2016). "Elektronnyi sud" v Ukraini. Dosvid ta perspektyvy ["Electronic Court" in Ukraine. Experience and prospects]: monohrafiia. Kh.: Pravo. 72 p. [in Ukrainian].
2. Holovchenko O. (2010). Elektronne sudochynstvo: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Electronic litigation: current status and development prospects]. *Visnyk Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy*. №1 (14). pp. 23–25. [in Ukrainian].
3. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Commercial Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 06.11.1991 № 1798-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 6. st.56. [in Ukrainian].
4. Zaplotynskyi B.A. (2018). Elektronne sudochynstvo [Electronic litigation]. Konspekt leksii. Kafedra menedzhmentu ta informatsiinykh tekhnolohii KIIVtaP NU "OIuA". 84 p. [in Ukrainian].
5. Kalancha I.H. (2015). Mizhnarodnyi dosvid vykorystannia elektronnoho sehmentu v kryminalnii protsesualnii diialnosti sudu [International experience in the use of the electronic segment in criminal proceedings of the court]. *Jurnalul uridic national: teorie si practică*. № 6 (16). pp. 224–228. [in Ukrainian].
6. Kontsepsiia elektronnoho sudu Ukrainy [The concept of the electronic court of Ukraine]: rozroblena DP "Informatsiini sudovi systemy". K., 2012. 30 p. [in Ukrainian].
7. Kontsepsiia pobudovy Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy [The concept of building a unified judicial information and telecommunications system]: Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 07.11.2019 № 1096. [in Ukrainian].
8. Na sait YeSPL skoily kiberataku [A cyberattack was committed on the ECtHR website]: veb resurs "ukrinform.ua". 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3159915-na-sajt-espl-skoili-kiberataku.html> (data zvernennia 26.02.2020 roku). [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Instruksii z dilovodstva v mistsevykh ta apeliatsiinykh sudakh Ukrainy [On approval of the Instruction on record keeping in local and appellate courts of Ukraine]: Nakaz DSA Ukrainy vid 20.08.2019 № 814. [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia Yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen [On approval of the Procedure for maintaining the Unified State Register of Court Decisions]: Rishennia Vyschoi rady pravosuddia vid 19.04.2018 № 1200/0/15-18. [in Ukrainian].
11. Pro provedennia testuvannia pidsystemy "Elektronnyi sud" u mistsevykh ta apeliatsiinykh sudakh [On testing the subsystem "Electronic Court" in local and appellate courts]: Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 22.12.2018 № 628. [in Ukrainian].
12. Pro sudoustrii i status suddiv [On the judiciary and the status of judges]: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2016. № 31. st.545. [in Ukrainian].
13. EGovernment Act of 2002. Public Law 107–347. Dec. 17 2002.
14. The Civil Procedure Rules 1998. 1998 No. 3132 (L. 17).

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.25>

CHARAKTERYSTYKA OPERACYJNO-POSZUKIWAWCZA NIELEGALNEGO HANDLU BRONIĄ POPEŁNIANEGO PRZEZ PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANĄ NA UKRAINIE

Oleksii Tomkov

*aspirant Katedry Prawa Karnego, Karno-Wykonawczego i Kryminologii
Akademii Państwowej Służby Penitencjarnej (Czernihów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-8050-752X

alexkarol777@gmail.com

Adnotacja. Charakterystyka operacyjno-poszukiwawcza przestępstw kryminalnych pozwala określić główne oznaki niektórych przestępstw, cechy niewypowiedzianego użycia środków i sił działań operacyjno-poszukiwawczych, które przyczynią się do skutecznego zapobiegania i rozwiązywania przestępstw. W artykule za pomocą karno-prawnych, sądowych i kryminologicznych oznak nielegalnego obrotu bronią popełnionego przez przestępczość zorganizowaną, a także z uwzględnieniem analizy postępowań karnych w tej dziedzinie, danych statystycznych Prokuratury Generalnej Ukrainy, przeprowadzonych ankiety pracowników policji Ukrainy, utworzono operacyjno-poszukiwawczą charakterystykę nielegalnego obrotu bronią popełnionego przez przestępczość zorganizowaną. Określono i szczegółowo przeanalizowano elementy charakterystyki operacyjno-poszukiwawczej nielegalnego handlu bronią popełnionego przez przestępczość zorganizowaną: ogólna charakterystyka sfery obrotu bronią; charakterystyka przedmiotu i przedmiotu przestępstwa w tej dziedzinie; stan, struktura, przyczyny i warunki przyczyniające się do popełnienia przestępstwa; charakterystyka sposobów przygotowania, popełnienia i ukrycia wykorzystywanych przez przestępców do popełnienia nielegalnego handlu bronią; charakterystyka osób, które popełniły przestępstwo; ślady popełnienia przestępstwa.

Słowa kluczowe: broń palna, przestępstwo, sprawa karna, tożsamość sprawcy, sprzeciw, ślady, sposób popełnienia, ugrupowania.